

ความตื่นตัวของนักการศึกษาในการตีพิมพ์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Educator's Awareness on Publishing Article Leading Lifelong learning
in Academic Journal, Kasetsart University

¹พาขวัญ พุ่มสหาย, ²วรัทยา ธรรมกิตติภพ และ ³วิกร ตันทวูทโธ

¹Pakhwan Pumsarai, ²Varataya Thammakittipob and ³Vikorn Tantawutho

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

E-mail: ¹fedupkp@ku.ac.th, ²varataya.t@ku.th, ³feduvkt@ku.ac.th

Received July 25, 2023; Revised October 5, 2023; Accepted October 11, 2023

บทคัดย่อ

การตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารวิชาการ สามารถสะท้อนถึงผลลัพธ์ของการทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชากรไทย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักการศึกษา จากวารสารวิชาการทางการศึกษา ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระเบียบวิธีการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดเตรียมข้อมูล ศึกษาและคัดเลือกบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตีพิมพ์ในวารสารที่จัดทำโดยหน่วยงานมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 2) ศึกษาแนวโน้มของสาระจากบทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอาศัยวิธีการนิรนัยและอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2554 – 2563 มีการตื่นตัวในการตีพิมพ์วารสารค่อนข้างไม่คงที่สำหรับวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ Kasetsart Journal of Social Science สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น มีอยู่ 4 ประเด็นหลัก ที่นักวิชาการให้ความสำคัญ ได้แก่ การจัดการอบรมให้ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้

คำสำคัญ: ความตื่นตัวทางการศึกษา; การเรียนรู้ตลอดชีวิต; การวิเคราะห์เนื้อหา

Abstract

The publication of research articles in academic journals can reflect the results of work to promote lifelong learning for the Thai population. This research aimed to study the published research articles related to the lifelong learning of educators in the academic journal of Kasetsart University. Research design was a qualitative method based on content analysis. It had set the operational procedures into two steps, which were: 1) data preparation and selecting research articles related to lifelong learning published in the journal prepared by Kasetsart University; and 2) studying the trends of the research articles that experts about lifelong learning with deductive and inductive methods have selected.

It was found that during 2011–2020, there was a relatively unstable publishing activity for the Journal of Education Review and Kasetsart Journal of Social Science. There were four main issues related to lifelong learning. The academics focused on the management of training to educate, which promotes learning style and the learning process.

Keywords: Educational Awareness; Lifelong learning; Content analysis

บทนำ

เป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ Lifelong Learning คือ คนเกิดการเรียนรู้ได้และสามารถใช้ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทักษะที่ได้นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีพได้อย่างปกติสุขในสังคมหลาย ๆ ประเทศ นำเป้าหมายนี้มาใช้ในการกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคนด้วยเช่นกัน ด้วยเพราะกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมให้คนในประเทศมีความเข้าใจ รับรู้และปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนๆนั้น จึงเป็นเรื่องจำเป็น ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกคนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และรัฐบาลได้กำหนดให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการศึกษาดูตลอดชีวิตนำมาซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะทำให้สังคมแห่งนั้นกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร จนถึงสังคมเมือง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558)

การพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ผ่านการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นรูปแบบหนึ่งที่เกิดการศึกษาให้กับผู้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาตามระบบการศึกษาในระบบได้ ด้วยเพราะอาจมีข้อจำกัดในการศึกษา ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยด้านสังคม หรืออื่นๆ เป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้เช่นกันต่างกับการศึกษาในระบบ

ผู้ที่มิพบบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายที่รัฐบาลต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนคนไทย ได้แก่ นักการศึกษา นักวิชาการ นักวิจัยทางการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในระบบการศึกษาต่างๆ ผ่านการทำวิจัย เพราะเชื่อว่าการทำงานวิจัยจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบ เชื่อถือได้ และที่สำคัญผลงานวิจัยคือสิ่งที่คาดหวังว่าจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการพัฒนา ผลงานวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว มีความจำเป็นที่นักวิชาการ นักวิจัย ต้องเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการต่างๆ ทำให้พบเห็นการเคลื่อนไหวข้อค้นพบจากผลงานวิจัยต่างๆ ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง หากผู้ที่สนใจและเชื่อถือในผลงานวิจัยได้มีการติดตามอ่านผลงานวิจัยที่ทำการเผยแพร่สู่สาธารณะ และสามารถศึกษาผลการวิจัย นำไปใช้ ต่อยอดได้ประเด็นที่สังคม ชุมชน ท้องถิ่น และตัวบุคคลสนใจได้ วารสารเป็นสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่เปิดให้แก่นักวิชาการ นักวิจัย มาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน และการสื่อสารผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ วารสารวิชาการน่าจะสามารถเป็นตัวสะท้อนถึงการศึกษา การตื่นตัวในประเด็นของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านผลงานวิจัยที่นักวิชาการให้ความสนใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ในงานวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตการวิจัยที่สนใจความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความวิจัยของนักวิชาการศึกษา ในมุมมองที่เกิดจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบ ที่มีต่อบทความวิจัยที่ได้มีการคัดสรรและประมวลสรุปความเห็นอย่างเป็นเอกฉันท์ และเสนอเป็นมติความรู้จากข้อค้นพบโดยวิเคราะห์จากคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านกระบวนการอุปนัยและนิรนัย เพื่อนำไปสู่การยืนยันคำตอบผลการวิจัยเกี่ยวกับทิศทางของงานวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของรัฐบาลหรือไม่ อย่างไร

การศึกษาในครั้งนี้ จึงกำหนดพื้นที่ศึกษาโดยเลือกศึกษาความตื่นตัวของนักการศึกษา ผ่านการตีพิมพ์บทความวิจัย จากหน่วยงาน/ คณะวิชาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย ให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีภารกิจหนึ่งคือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนไทยทุกกลุ่มเป้าหมาย หากพิจารณารายชื่อวารสารวิชาการทางการศึกษาที่ดำเนินการโดยคณะวิชา/สำนัก ต่างๆ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติ 3 วารสาร ได้แก่ The Kasetsart Journal of Social Sciences (KJSS) ซึ่งเป็นวารสารวิชาการระดับนานาชาติ จัดทำโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ (Kasetsart Educational

Review) จัดทำโดยคณะศึกษาศาสตร์ เกษตรกลางบางเขน และวารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์ (Journal of Education and Human Development Sciences: JEHDS) คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นวารสารวิชาการระดับชาติ ทั้งสามวารสารดังกล่าวในแต่ละปีมีการตีพิมพ์บทความวิจัยจำนวนมากและต่อเนื่อง น่าจะแสดงถึงการตื่นตัวทางการศึกษาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการศึกษา ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เห็นความจำเป็นในการพัฒนาผลงานวิชาการเพื่อร่วมพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้ศึกษาในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคมเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานและสนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด โดยเลือกที่จะศึกษาข้อมูลที่มีอยู่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ปรับประยุกต์วิธีการนำข้อมูลจากการทำงานในคณะนำ สู่การจัดทำงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหน่วยงาน/มหาวิทยาลัย การศึกษาถึงความตื่นตัวของนักการศึกษาต่างๆ ในการตีพิมพ์ในครั้งนี้ บรรณาธิการวารสาร ผู้บริหาร คณะวิชา/สำนัก/สถาบัน สามารถนำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ไปใช้ในการปรับปรุง มาวิเคราะห์ถึงพัฒนาการหรือแนวโน้มที่เป็นจริงเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานของวารสารนั้น ๆ เนื่องจาก บรรณาธิการวารสารมีการเปลี่ยนวาระ จะได้เห็นร่องรอยว่าความเคลื่อนไหวหรือการตื่นตัวที่เกิดขึ้นผ่านบทความวิจัยที่ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์เผยแพร่จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึง พ.ศ. 2563 นับรวมเวลา 10 ปี นับจากการกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาคนไทยทุกคน ให้สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ด้วยการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย ถ้ามีการตื่นตัวแสดงว่า ควรต้องมีบทความวิจัยในลักษณะเช่นนี้ปรากฏตีพิมพ์ในวารสาร อาจเป็นข้อมูลแสดงให้เห็นทั้งสองด้านคือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการตื่นตัวในการรองรับนโยบายรวมทั้งนักการศึกษาที่มีความตื่นตัวในการทำงานวิจัยที่รองรับนโยบายของประเทศเช่นกัน การศึกษาครั้งนี้จะช่วยชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาสังคม การศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่กำหนดอีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการตีพิมพ์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวารสารวิชาการทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรม

1. การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากจำแนกกลุ่มของระบบการจัดการศึกษา ตามหลักวิชาการ (Academic) จะแบ่งออกเป็นการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ (UNESCO, 2012) ระบุไว้ชัดเจนในรายงานเรื่อง International Standard Classification of

Education ISCED 2011 ว่า การจัดการศึกษาในระบบ หรือ Formal Education คือการศึกษาที่ดำเนินการโดยสถาบัน มีความตั้งใจและวางแผนผ่านสาธารณะ ผ่านองค์กรและหน่วยงานเอกชนที่เป็นที่ยอมรับและประกอบเป็นระบบการศึกษาของประเทศ โปรแกรมการศึกษาในระบบจึงเป็นที่ยอมรับโดยหน่วยงานการศึกษาระดับชาติที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เทียบเท่า การศึกษาแบบสถาบันเกิดขึ้นเมื่อองค์กรจัดการศึกษาแบบมีโครงสร้างการเตรียมการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และ/หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่พิเศษ ออกแบบมาเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในสถานศึกษา ส่วนการศึกษานอกระบบ หรือ Non-formal Education คือการศึกษาที่ดำเนินการโดยสถาบันเช่นกัน มีเจตนา และมีการวางแผนโดยผู้ให้บริการการศึกษา การกำหนดลักษณะของการศึกษานอกระบบคือการเพิ่มเติมนอกเหนือจาก และ/หรือเสริมการศึกษาในระบบในกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล มักจะจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาสำหรับทุกคน เหมาะสมสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัยแต่ไม่จำเป็นต้องใช้โครงสร้างทางเดินหรือความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง อาจจะสั้นในระยะเวลา และโดยทั่วไปจะจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น การสัมมนา การศึกษานอกระบบส่วนใหญ่จะนำไปสู่คุณวุฒิที่ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นทางการหรือเทียบเท่าคุณวุฒิทางการโดยการศึกษาระดับชาติหรือระดับย่อยที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติที่เป็นทางการและเป็นที่ยอมรับอาจเป็นได้มาจากการเข้าร่วมโครงการการศึกษานอกโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และจำนวนครั้งที่เข้าร่วมมีมาก ส่วนคำว่า Informal learning หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นั้นไม่ได้อยู่ในขอบเขตของ ISCED โดยหมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ที่จริงจัง ไม่ได้เกิดจากสถาบันเป็นผู้จัด มีโครงสร้างน้อยกว่าการศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบ การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการอาจรวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สถานที่ทำงาน ชุมชนท้องถิ่น และชีวิตประจำวัน โดยอาศัยการชี้นำตนเอง การชี้นำทางครอบครัว หรือทางสังคม การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการของบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ

2. กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาอุปนัยและนิรนัย

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีที่อาจใช้กับข้อมูลเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณและในลักษณะอุปนัยหรือนิรนัยร่วมกัน วิธีการแบบนิรนัย (Deductive methodology) เป็นกระบวนการแสวงหาความจริงที่อาศัยการสรุปโดยการลดทอนจากกฎ หรือหลักการทั่วไปลงสู่ปรากฏการณ์ย่อยที่ศึกษาการให้เหตุผลแบบนิรนัย เป็นการนำความรู้พื้นฐานซึ่งอาจเป็นความเชื่อข้อตกลง หรือบทนิยาม ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิจัยรู้มาก่อนและยอมรับว่าเป็นจริง เพื่อหาเหตุผลนำไปสู่ข้อสรุป กล่าวอีกอย่างหนึ่ง วิธีการแบบนิรนัยจึงเป็นคำที่ใช้เรียกวิธีการสรุปข้อเท็จจริงซึ่งเป็นผลมาจากเหตุซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน การอธิบายจากกฎนั้นสามารถใช้อธิบายได้เสมอในทุกเวลาและไม่จำกัดสถานที่ จึงเป็นข้อความที่มีรูปแบบสากล และมีลักษณะที่กำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์เอาไว้ตายตัว สามารถนำไปสู่การสรุปได้อย่างถูกต้องและชัดเจน (Hempel, 1966)

การวิเคราะห์งานวิจัยที่ใช้วิธีการอุปนัยและนิรนัยในการหาคำตอบ ได้แก่ งานวิจัยทางการพยาบาลของ ELO and Kyngas (2008) ได้เสนอรูปแบบหรือโมเดลที่ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (The qualitative content analysis process) ยังได้กล่าวถึงสาระสำคัญของวิธีการอุปนัยในการศึกษาเชิงคุณภาพว่ามีส่วนสำคัญมาก ความถูกต้องหมายถึงผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษาตามความเป็นจริง และความน่าเชื่อถือต้องการผลลัพธ์ที่เหมือนกันหากทำการศึกษาซ้ำ (Morse & Richards, 2002) มีความเสี่ยงเสมอที่นักวิจัยแต่ละคนจะได้ข้อสรุปที่ไม่เหมือนกันจากข้อมูลเดียวกัน เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ผู้ตรวจสอบอย่างน้อยสองคนควรทำการวิเคราะห์แยกกัน จากนั้นจึงควรร่วมพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์และหาฉันทามติ ซึ่งเทคนิคที่ใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง เรียกว่า การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ มีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เช่น เปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกตกับการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับสิ่งที่พูด การตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดในเรื่องเดียวกันแต่ละเวลาเปรียบเทียบมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เปรียบเทียบข้อมูลปรากฏการณ์เดียวกันที่มาจากแต่ละระยะเวลา หรือเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน เป็นต้น การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล เป็นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิเคราะห์ข้อมูล เป็นการให้ผู้วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาจากภาคสนามตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต่างคนต่างวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ข้อค้นพบ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน การใช้แหล่งข้อมูลหรือวิธีการต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อยืนยันผลลัพธ์ (Patton, 2002; Rolfe, 2006) รายละเอียดที่สำคัญกับกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีอุปนัยและนิรนัย ประกอบด้วย (ELO & Kyngas, 2008) ขั้นที่ 1 การแยกบริบท ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจคุ้นเคยกับข้อมูล และต้องอ่านข้อความที่คัดลอกมาเพื่อทำความเข้าใจในภาพรวม นั่นคือ เพื่อเรียนรู้ว่า “เกิดอะไรขึ้น” ก่อนจึงจะแบ่งได้เป็น ที่มีขนาดเล็กหน่วยความหมาย หน่วยความหมายเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีข้อมูลเชิงลึกที่ผู้วิจัยต้องการ และเป็นกลุ่มของประโยคหรือย่อหน้าที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน ตอบคำถามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 2 การปรับบริบทใหม่ หลังจากระบุหน่วยความหมายแล้ว ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบว่าเนื้อหาครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายหรือไม่ ข้อความต้นฉบับจะถูกอ่านซ้ำควบคู่ไปกับรายการสุดท้ายของหน่วยความหมาย ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าควรใส่ข้อความที่ไม่ได้ทำเครื่องหมายไว้หรือไม่ หากข้อความที่ไม่ได้ทำเครื่องหมายให้คำตอบสำหรับคำถามการวิจัย ดังนั้นจึงควรรวมไว้ในกระบวนการด้วย

ขั้นที่ 3 การจัดหมวดหมู่ ก่อนที่ผู้วิจัยจะเริ่มสร้างหมวดหมู่ ตรวจสอบการเรียงเรียงความหมายที่ขยายความไว้จะต้องถูกยกก่อน เรียกว่าจัดหมวดหมู่ สิ่งนี้ทำให้จำนวนค่าลดลงโดยไม่

สูญเสียเนื้อหาของหน่วย ความลึกของหน่วยความหมายหรือหน่วยข้อมูลเป็นตัวกำหนดระดับที่สามารถวิเคราะห์ได้ กระบวนการนี้มักจำเป็นเมื่อข้อมูลอ้างอิงจากการสัมภาษณ์และเมื่อต้องวิเคราะห์เนื้อหาที่แฝงอยู่ เพื่อแยกความแตกต่างของข้อมูล เนื้อหาที่เข้ารหัสสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ตามคำแนะนำ: กลุ่มกว้างๆ ตามความสนใจที่แตกต่างกันของการศึกษา เนื้อหาสามารถแบ่งตามคำถามที่ใช้เมื่อรวบรวมข้อมูลหรือตามสมมติฐานทางทฤษฎีจากวรรณกรรม ในกระบวนการจัดหมวดหมู่มักจะใช้หัวเรื่องหรือแนวคิดในการวิเคราะห์เนื้อหา หมวดหมู่ย่อย หมวดหมู่ย่อยสามารถจัดเรียงเป็นหมวดหมู่กว้าง ๆ อิมย่อยของแนวคิดสามารถใช้ในการวิเคราะห์แฟกแทนหมวดหมู่แนวคิด อิมและหมวดหมู่ที่ระบุควรเป็นแบบเดียวกันภายในและภายนอกต่างกัน ซึ่งหมายความว่าไม่มีข้อมูลใดหายไประหว่างอิม หรือหมวดหมู่ที่กำหนด

ขั้นที่ 4 การรวบรวม เมื่อจัดหมวดหมู่ได้แล้ว กระบวนการวิเคราะห์และการเขียนจะเริ่มขึ้น ความแตกต่างอย่างหนึ่งระหว่างวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบต่างๆ คือวิธีที่ผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับกระบวนการวิเคราะห์และปรับให้เข้ากับผลลัพธ์ ในการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์วิทยาและการตีความ นักวิจัยมุ่งเน้นไปที่การสำรวจว่าผู้ให้ข้อมูลเข้าใจถึงประสบการณ์อย่างไรและเปลี่ยนประสบการณ์ให้เป็นข้อมูล ผู้วิจัยต้องพยายามค้นหาแก่นแท้ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ผู้วิจัยมีโอกาที่จะเข้าถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นแม้ว่าจะอยู่ในระดับเชิงพรรณนาก็ตาม (Patton, 2002) เมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยต้องพิจารณาข้อมูลที่รวบรวมจากมุมมองที่เป็นกลางและพิจารณาถึงความเที่ยงธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา โดยปรับปรุงกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาจากของ Elo and Kyngas (2008) นำมาออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสมกับงานวิจัยครั้งนี้ สำหรับขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูล ศึกษาและคัดเลือกบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตีพิมพ์ในวารสารที่จัดโดยหน่วยงานมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย การดำเนินการ 2 ส่วน ได้แก่ การคัดเลือกวารสาร และการคัดเลือกบทความจากวารสาร โดยใช้กระบวนการนิรนัยและอุปนัย มาปรับใช้ในการวิเคราะห์คำและข้อความ เพื่อให้ได้บทความวิจัยที่เข้าเกณฑ์ที่จะนำไปวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ได้ตรงกับสาระการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ได้ตรงมากที่สุด

1.1 ส่วนที่ 1 การคัดเลือกวารสาร

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกวารสารที่เข้าเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เน้นเฉพาะบริบทของการศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีจำนวน 2 วารสาร ได้แก่ วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการพิจารณาอยู่ใน

ฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(Thai Journal Citation Index – TCI) กลุ่มที่ 2 ในปี 2554 – 2557 กลุ่มที่ 1 ในปี 2558-2562 และ กลุ่มที่ 2 ในปี 2563 – 2567 และ วารสาร Kasetsart Journal of Social Science ได้รับการพิจารณาอยู่ในฐานข้อมูล ASEAN Citation Index และฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(Thai Journal Citation Index – TCI) กลุ่มที่ 1 ในส่วนของวารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์ (JEHDS) คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ได้ดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ พบว่า มีข้อมูลบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมีเพียง 4 ปี ในปี พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2563 เท่านั้น หากนำมาเปรียบเทียบกับงานที่มีความคาดเคลื่อน ทำให้มีแนวโน้มที่ไม่ชัดเจน จึงทำให้ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกเหลือวารสารเพียง 2 วารสาร

1.2 ส่วนที่ 2 การคัดเลือกบทความ

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกบทความวิจัยวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ตั้งแต่ฉบับที่ตีพิมพ์ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน ปี 2554 โดยทำการเรียกข้อมูลบทความวารสารจากฐานข้อมูลไฟล์ในระบบคอมพิวเตอร์ ในเว็บไซต์ <http://www.edu.ku.ac.th/edujournal> และ วารสาร Kasetsart Journal of Social Science ทำการคัดเลือกบทความวิจัย ตั้งแต่ฉบับที่ตีพิมพ์ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 <http://kjs.kasetsart.org/home.aspx> เป็นบทความวิจัยที่เข้าเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เน้นเฉพาะบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

1.3 การคัดเลือกบทความจากคำศัพท์

1.3.1 ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกบทความวิจัยวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากจำนวนบทความทั้งหมดที่เข้าเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามโดยเริ่มตั้งแต่ ปี 2554 – 2563 ที่มีจำนวนบทความทั้งหมด รวมจำนวนบทความทั้งหมด 443 เรื่อง ในวารสาร Kasetsart Journal of Social Science จากจำนวนบทความทั้งหมดที่เข้าเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2554 ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 ที่มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 639 เรื่อง

1.3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกบทความที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) จากคำศัพท์ ซึ่งเริ่มปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) 2562 จำนวน 18 คำ ได้แก่ องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Communication) กระบวนการเรียนรู้ (Life Long learning process) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – Directed Learning)

การศึกษานอกระบบ(Non –formal Education) การศึกษานอกโรงเรียน (Non-formal Education) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) การศึกษาผู้ใหญ่(Adult Education) แหล่งการเรียนรู้ (Learning Resources) ศูนย์การเรียนรู้(Learning Center) ส่งเสริมการเกษตร(Agricultural Extension) วิทยุ (Radio) โทรทัศน์ (Television) สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) คลิปวิดีโอ (Video Clip) พิพิธภัณฑ์ (Museum)

1.3.3 ผู้วิจัยคัดคำศัพท์ ในบทความวิจัยจากวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2554 มีบทความที่ผ่านการคัดเลือกด้วยคำศัพท์รวมจำนวนบทความที่อาจเกี่ยวข้องทั้งหมด จำนวน 385 เรื่อง ในบทความวารสาร Kasetsart Journal of Social Science โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2554 มีบทความที่ผ่านการคัดเลือกด้วยคำศัพท์รวมจำนวนบทความที่อาจเกี่ยวข้องทั้งหมด จำนวน 571 เรื่อง

4. ผู้วิจัยนำบทความวิจัยที่มีคำศัพท์ปรากฏ และถือว่าอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาวิเคราะห์โดยทำการจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ บทความที่มีคำศัพท์ในเนื้อหาสาระ และบทความที่ไม่มีในเนื้อหาสาระแต่ปรากฏในภาคเอกสารอ้างอิง โดยเลือกบทความวิจัยเฉพาะที่มีคำศัพท์ในเนื้อหาสาระเท่านั้น จึงจะถือว่ามีความเกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

5. ผู้วิจัยรวบรวมบทความวิจัย ดำเนินการคัดเลือกโดยผู้วิจัยเอง โดยการนำบทความวิจัยมาอ่านและนำเข้าสู่ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Search Engine Site ซึ่งเป็นโปรแกรมการค้นหา ที่ถูกออกแบบมาเป็นเครื่องมือใช้งานในการสืบค้นข้อมูลบนเว็บไซต์ ต่อมาเว็บไซต์จะดำเนินการประมวลผลผลลัพธ์คำศัพท์ที่ต้องการค้นหาคำศัพท์ ทั้งคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทย และคำศัพท์ที่เป็นภาษาอังกฤษ อีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่ามีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบทความอย่างแน่นอน ผู้วิจัยจึงได้บทความวิจัยในวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ที่ผ่านการคัดเลือกเข้าเกณฑ์คำศัพท์ที่กำหนดเกี่ยวข้องกันทั้งหมด จำนวน 58 เรื่อง และจากวารสาร Kasetsart Journal of Social Science รวมจำนวนบทความที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จำนวน 68 เรื่อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มของสาระจากบทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตรายละเอียดปรากฏดังนี้

1. ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาตลอดชีวิต หรือการศึกษานอกระบบ หรือชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง เคยปฏิบัติงานสอน วิจัยหรือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และทราบบริบทของมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. ผู้วิจัยสร้างแบบตรวจสอบสาระบทความวิจัยขึ้น เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิใช้ประกอบการพิจารณาเนื้อหาสาระในบทความวิจัยที่คัดเลือกมา ผู้วิจัยได้นำบทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกจาก

คำศัพท์ที่กำหนด จากวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ จำนวน 58 เรื่อง และ บทความวิจัยจากวารสาร Kasetsart Journal of Social Science จำนวน 68 เรื่อง ใส่ชื่อบทความ และได้แนบเอกสารตัวบทความวิจัย ส่งข้อมูลเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน พิจารณายืนยันข้อมูลบทความวิจัยจากเนื้อหาสาระในบทความวิจัยที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมชี้แจงเป้าหมายในการยืนยันเนื้อหาจากบทความวิชาการและบทความวิจัยที่คัดเลือกอาจเกี่ยวข้องกับสาระของ Lifelong learning ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้อง เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน

3. การยืนยันผลการตรวจสอบด้วยวิธีการนิรนัยและอุปนัย ผู้วิจัยใช้การพิจารณาจากความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่าน ตอบบทความวิจัยในแต่ละฉบับ ว่าเกี่ยวข้องกับสาระของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เห็นตรงกันเท่านั้น และให้ผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายคำสำคัญจากบทความวิจัยที่ได้อ่านว่า บทความวิจัยนั้นน่าจะเกี่ยวข้องกับสาระใดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยนำข้อความ คำสำคัญจากแบบตรวจสอบสาระของบทความวิจัยมาจัดกลุ่มประเด็นที่เกี่ยวข้อง Lifelong learning ได้เป็น 4 กลุ่มประเด็นหลัก ได้แก่ การจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้

4. ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยการตื่นตัวในการตีพิมพ์ผ่านการ plot Graph โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ หากค่าสัดส่วนที่คำนวณได้ไม่เกิน 1.00 ถือว่ามีการตื่นตัวน้อยมากหรือไม่เปลี่ยนแปลง และค่าสัดส่วนที่คำนวณได้เกิน 1.00 ถือว่ามีการตื่นตัวมาก และจำแนกสัดส่วนสาระจากการวิเคราะห์กลุ่มคำที่พิจารณาความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ และจำแนกสัดส่วนผู้แต่ง

จริยธรรมการวิจัย

ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ No. COE63/126

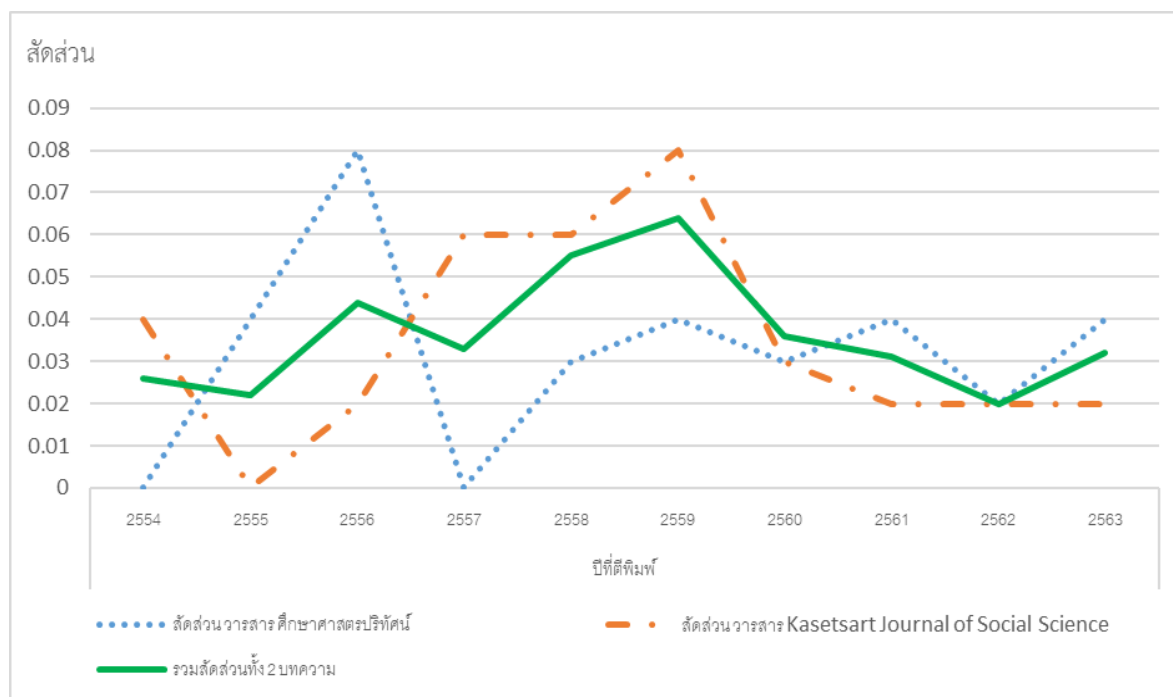
ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความตื่นตัวของนักการศึกษาในการตีพิมพ์บทความวิจัยของที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน วารสารวิชาการทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นการตอบสนองต่อเป้าหมายของรัฐบาลในการนำพาประเทศหรือคนไทยให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต วัดโดยดูจากปริมาณและสาระการตีพิมพ์จากบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการค้นคำสำคัญที่ปรากฏในบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสาร ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนของบทความวารสารที่เป็น Lifelong Learning ต่อเรื่องที่ตีพิมพ์

	ปีที่ตีพิมพ์									
	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563
วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์										
บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์	33	49	24	45	26	44	61	66	46	49
บทความที่เกี่ยวข้องในสาระของ Lifelong learning	0	2	2	0	1	2	2	3	1	2
สัดส่วน	0.00	0.04	0.08	0.00	0.03	0.04	0.03	0.04	0.02	0.04
Kasetsart Journal of Social Science										
บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์	43	41	44	45	46	49	77	92	97	105
บทความที่เกี่ยวข้องในสาระของ Lifelong learning	2	0	1	3	3	4	3	2	2	3
สัดส่วน	0.04	0.00	0.02	0.06	0.06	0.08	0.03	0.02	0.02	0.02
รวมบทความทั้ง 2 วารสาร	76	90	68	90	72	93	138	158	143	154
บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องในสาระของ Lifelong learning	2	2	3	3	4	6	5	5	3	5
สัดส่วน	0.026	0.022	0.044	0.033	0.055	0.064	0.036	0.031	0.020	0.032

จากตารางที่ 1 สัดส่วนของบทความที่เกี่ยวข้องกับ Lifelong Learning ต่อเรื่องที่ตีพิมพ์แสดงเป็นของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ มีสัดส่วนตั้งแต่ 0.00 สูงสุดที่ 0.08 และ Kasetsart Journal of Social Science มีสัดส่วนตั้งแต่ 0.00 สูงสุดที่ 0.08 บทความทั้ง 2 วารสารจะมีสัดส่วนที่ไม่ค่อยคงที่ในช่วงแต่ละปี แต่เมื่อรวมทั้ง 2 วารสาร มีสัดส่วนต่ำสุดที่ 0.020 สูงสุดที่ 0.064

กราฟที่ 1 แสดงสัดส่วนของบทความวิจัยที่สนับสนุนว่าการตื่นตัวค่อนข้างคงที่ของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ Kasetart Journal of Social Science ตั้งแต่ปี 2554 – 2563

จากกราฟแสดงบทความสัดส่วนของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ วารสาร Kasetart Journal of Social Science ในปี 2554 – 2563 ผู้วิจัยพบว่า ในปี 2554 สัดส่วนอยู่ในระดับ 0.026 ปี 2555 สัดส่วนต่ำลงมาที่ 0.022 ปี 2556 สัดส่วนขึ้นไปที่ 0.044 ปี 2557 สัดส่วนต่ำลงมาที่ 0.033 ปี 2558 สัดส่วนขึ้นไปที่ 0.055 ปี 2559 สัดส่วนขึ้นไปที่ 0.064 ปี 2560 สัดส่วนต่ำลงมาที่ 0.036 ปี 2561 สัดส่วนต่ำลงมาที่ 0.031 ปี 2562 สัดส่วนต่ำลงมาที่ 0.020 ปี 2563 สัดส่วนขึ้นไปที่ 0.032 สนับสนุนว่าในภาพรวมปี 2555 มีการตื่นตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จนถึงปี 2559 ความตื่นตัวหรือความสนใจของนักวิชาการเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตลดลงอยู่ในระดับ 0.02-0.03

จำแนกเพศ ชาย หญิง คิดตามสัดส่วน วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ Kasetart Journal of Social Science พบว่า ในปี 2554 – 2563 จำนวนรวมทั้งสิ้น 92 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 100.00 แบ่งเป็นผู้แต่งเพศ ชาย จำนวน 54 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58.70 และเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.30 ทั้งนี้ยังพบว่า ผู้แต่งมีชื่อที่ซ้ำกันในระยะเวลา 10 ปี

หากพิจารณาสัดส่วนบทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือก ตลอดช่วงปี 2554 – 2563 สัดส่วนบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในแต่ละปีอยู่ระหว่าง 0.02-0.06 ซึ่งถือว่าน้อยมาก ไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนว่าการตื่นตัวได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้นำคำตอบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ วารสาร Kasetart Journal of Social Science จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2

ท่าน นำมาประมวลผลให้เป็นประเด็นเดียวกันจัดทำเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ประเด็นเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการจัดการอบรมให้ความรู้ เรื่องรูปแบบการเรียนรู้ และเรื่องกระบวนการเรียนรู้ แล้วนำมาคิดเป็นสัดส่วน ดังตารางรวบรวมประเด็นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การจัดหมวดหมู่ประเด็น/เรื่อง คิดตามสัดส่วนของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ วารสาร Kasetsart Journal of Social Science จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็น/เรื่อง	ปี 2554 – 2563		รวม	ร้อยละ
	①	②		
การส่งเสริมการเรียนรู้	7	16	23	60.53
การจัดการอบรมให้ความรู้	4	2	6	15.79
รูปแบบการเรียนรู้	0	5	5	13.16
กระบวนการเรียนรู้	0	4	4	10.52
รวม	11	27	38	100.00

หมายเหตุ ① วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์

② วารสาร Kasetsart Journal of Social Science

จากตารางรวบรวมประเด็น/เรื่อง คิดตามสัดส่วน ของวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ วารสาร Kasetsart Journal of Social Science พบว่า ในปี 2554 – 2563 มีประเด็นที่มีความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความที่อาจเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวนทั้งสิ้น 38 เรื่อง แบ่งเป็นประเด็นที่มีผู้ตีพิมพ์มากที่สุด คือ ประเด็นเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความต้องการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ การพัฒนาหลักสูตร พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 60.53 ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมให้ความรู้ ที่เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ การฝึกอบรม การสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 6 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 13.16 ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ระบบฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์บทความจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.16 และประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเชื่อมโยงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.52 และคำสำคัญที่สรุปมา มีความสอดคล้องตรงกับคำศัพท์ที่องค์การยูเนสโกได้ระบุหรือกล่าวถึงในกลุ่มของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

เนื่องจากผลการศึกษาสัดส่วน ของการตีพิมพ์บทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผ่านกระบวนการนิรนัยและอุปนัย ที่คาดว่าจะได้บทความวิจัยที่อาจเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในมิติของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการศึกษาในวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ วารสาร Kasetsart Journal of Social Science มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี 2554 – 2563 ซึ่งพบว่า มีประเด็นที่มีความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความที่อาจเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวนทั้งสิ้น 38 เรื่อง แบ่งเป็นประเด็นที่มีผู้ตีพิมพ์มากที่สุด คือ ประเด็นเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความต้องการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ การพัฒนาหลักสูตร พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 23 เรื่อง ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมให้ความรู้ ที่เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ การฝึกอบรม การสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 6 เรื่อง ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ระบบฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์บทความจำนวน 5 เรื่อง และประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเชื่อมโยงพัฒนาระบบการเรียนรู้ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 4 เรื่อง ความตื่นตัวของนักการศึกษาในการตีพิมพ์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นั้นกล่าวได้ว่า ไม่คงที่ มีปริมาณการตีพิมพ์ในประเด็นนี้อยู่ในสัดส่วนน้อยแต่ยังอยู่ในทิศทางที่ตอบโจทยนโยบายภาครัฐที่เริ่มให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนทุกเพศ ทุกวัย นักวิชาการทางการศึกษามีความตระหนักในการทำงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้ต่อเนื่อง ถึงจะมีปริมาณไม่มากนัก การประชาสัมพันธ์การตีพิมพ์บทความวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ keyword สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ชัดเจน ของวารสารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ น่าจะมีความเป็นในการกำหนดแนวทางดำเนินการต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

ผลการการออกแบบการวิจัยที่ตอบประเด็นสถานการณ์งานวิจัยนี้ สามารถออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปรับใช้กระบวนการนิรนัยและอุปนัยในขั้นตอนหลักของการวิจัยทั้งสองขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกบทความวิจัย และการยืนยันผลการวิเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เกิดความชัดเจนในการอธิบายวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่ชัดเจน ดำเนินการเป็นขั้นตอน สามารถนำไปสู่การสร้างหรือกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานจากคำสำคัญที่ต้องการศึกษาโดยอาศัยวารสารวิชาการมาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ สามารถนำไปปรับใช้หากนักวิจัยหรือนักวิชาการศึกษาต้องการทำงานวิจัยในลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหาที่สามารถดำเนินการเองได้ ตรวจสอบได้ การทำงานวิจัยจากบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อดูสาระของบทความนั้น

กับ ประเด็นของวารสารที่ประกาศรับการตีพิมพ์เพื่อคู่มือทิศทางการตีพิมพ์สอดคล้องกับนโยบายของวารสารหรือประเด็นที่ประเทศไทยให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายต่างๆ ได้

สรุป

การตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารวิชาการ สามารถสะท้อนถึงผลลัพธ์ของการทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักการศึกษาจากวารสารวิชาการทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระเบียบวิธีการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดเตรียมข้อมูลศึกษาและคัดเลือกบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตีพิมพ์ในวารสารที่จัดทำโดยหน่วยงานมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 2) ศึกษาแนวโน้มของสาระจากบทความวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอาศัยวิธีการนิรนัยและอุปนัย ผลการศึกษา สัดส่วน ของการตีพิมพ์บทความที่อาจเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ Kasetsart Journal of Social Science มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในปี 2554 – 2563 มีประเด็นที่มีความตื่นตัวในการตีพิมพ์บทความที่อาจเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวนทั้งสิ้น 38 เรื่อง แบ่งเป็นประเด็นที่มีผู้ตีพิมพ์มากที่สุด คือ ประเด็นเรื่องส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความต้องการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ การพัฒนาหลักสูตร พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 60.53 ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมให้ความรู้ ที่เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ การฝึกอบรม การสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 6 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 13.16 ประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ระบบฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์บทความจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.16 และประเด็นเรื่องการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเชื่อมโยงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีผู้ตีพิมพ์จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.52

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยตั้งต้นเพื่อการสำรวจข้อมูลผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่บุคลากรสายสนับสนุนสามารถนำแนวทางวิธีการนี้ไปปรับใช้ได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคณะวิชาที่จัดทำวารสารทางการศึกษา คือ วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ และ Kasetsart Journal of Social Science ควรทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ต่อเนื่อง เพราะสามารถนำไปเป็นตัวชี้วัดการทำงานของคณะ

ตัวหนึ่งในการแสดงถึงผลลัพธ์ของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ผ่านผลงานวิจัยของนักวิชาการสามารถนำไปกำหนดเป็นวารสารฉบับพิเศษ ที่เน้นถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำข้อมูลสำคัญ ไปกำหนดข้องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชิญนักวิจัยร่วมตีพิมพ์ และเป็นการสะท้อนการดำเนินงานวิชาการของคณะวิชาเพื่อตอบสนองนโยบายของมหาวิทยาลัยอีกด้านหนึ่ง

2. นำไปเป็นตัวอย่างของการทำ Routine to Research ได้ โดยศึกษาข้อมูลจากที่ส่วนงานได้เก็บไว้

3. หน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัยสามารถนำวิธีการนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ผ่านรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ วารสารอื่นๆ ของสถาบันอื่น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความตื่นตัวทางการศึกษาในประเด็นอื่นนอกจากประเด็นที่กำหนด เช่น ผลลัพธ์ของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2564. จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/๐/news/plan/p12>.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารครุศาสตร์*, 43(2), 141–156. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/37610>
- Elo, S., & Kyngas, H. (2008). The Qualitative Content Analysis Process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- European Commission. (2001). *Making A European Area of Lifelong Learning A Reality*. Brussels: European Commission.
- Hempel, C. G. (1966). *Philosophy of Natural Science*. New Jersey: Prentice–Hall.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. (2nd ed.). California: Sage.
- UNESCO. (2012). *International Standard Classification of Education ISCED 2011*. Canada: UNESCO.